

נר לשולחן שבת

פרשת בשלה
גליון 395

לע"נ ר' שמעון
ב"ר אליהו פלס ז"ל
נפטר ב"א שבט תשס"ח
הונצה ע"י המשפחה

"מזמרת הארץ" – לשון שבח וזמר, שבני אדם רגילים לשבח בהם את הארץ, שאומרים כמה טובה ארץ ישראל שיש בה פירות טובים כאלו!
(בעלי התוס' בראשית מ"ג י"א)

חידה לט"ו בשבט: היכן בספר בראשית, רש"י ומדרשים נמצאים שבעת המינים? הפתרון בהמשך

תפוח ואבוקדו - תפוז ואבוקדו - פלפל וגור

היה זה בעת שמחת שבע ברכות, הגאון רבי אברהם גניחובסקי כובד לשאת דברים. כדרכו, רצה לשמח את החתן והמסובים. שאל מה הדין, כאשר יש לפני אדם תפוח ואבוקדו, על מה יברך ראשון, שניהם חביבים, שניהם שלמים ושניהם באותו גודל?

חידש רבי אברהם שיברך על התפוח, כי באבוקדו יש גלעין גדול, הרי שלמעשה יש יותר 'תפוח' מאבוקדו.

כאשר סיפרו זאת לגאון רבי חיים קניבסקי, שאל רבינו 'ומה זה אבוקדו'... אמר רבי אברהם: 'מתשובתו של רבינו שר התורה אנו למדים שאין בבבלי ובירושלמי, בספרי ובמדרשים אבוקדו!' **סוף דבר**, הראו לרבי חיים אבוקדו, ואמר רבינו שהגלעין מתבטל לפרי.

בחנוכה השתא שאלו חתנו, לפי דברי רבינו שהגלעין מתבטל לפרי, מה יהיה הדין כשיש לפניו פלפל ולדוגמא גזר? **אמר רבי חיים**: כאן הדין שונה, האויר שבפלפל לא נחשב חלק מהפרי, ואין זה דומה לגלעין של האבוקדו.

ונוסיף בזה שתי הערות:

א. כידוע בברכת העץ יש להקדים את שבעת המינים. דעת כה"ח שאחרי שבעת המינים יש להקדים את המינים שישאל נמשלו להם, כגון תפוח ואגוז, עולה מדבריו שתפוח קודם לאבוקדו, וממילא שאלת רבי אברהם גניחובסקי תהיה בתפוז ואבוקדו. (ו)
ב. באמת דרכי הטיפול באבוקדו נהירות לרבי חיים היטב... כמו שכתב ב"דרך אמונה" (תרומו' ג): 'פירות שאינם ראויים לאכילה וצריך לעוטפם ולהמתין שיתבשלו, חייבים במעשר. ושמעתי שהורה מו"ח על בנות ואבוקדו שנקטפים כשעדיין אינם ראויים לאכילה, שיכול לעשרם מיד, ומ"מ מותר לאוכלם דרך עראי.'
(נר לשולחן שבת")

פתרון החידה - שבעת המינים בספר בראשית

חיטה

אילן שאכלו ממנו אדם וחווה, חיטה היה - מתמרות היו לגובה כארזי הלבנון. (סנהדרין ע: ב"ר ט"ו) החיטים והזונים אינם כלאים זה בזה, כי כאשר דור המבול השחיתו, הארץ גם היא קלקלה פירותיה, היו זורעים חיטים ומוציאה זונים. (ב"ר כלאים א' א') **"וילך ראובן בימי קציר חיטים"**. (ז' י"ד) **"מזמרת הארץ"** - מן המשובח, שהוא חיטה של ארץ ישראל. (תורה שלמה" מ"ג י"א)

שעורה

"קִיץ וחרף" - חורף עת זרע שעורים. (רש"י ח' כ"ב) **"גם תבן גם מספוא"** - מאכל הגמלים קרוי מספוא, תבן ושעורים. (רש"י כ"ד כ"ה) **"וימצא דודאים"** - רבי יהודה אמר שעורים. (ב"ר ע"ב ב')

גפן

"ר"מ אומר אילן שאכל ממנו אדם הראשון גפן היה". (ברכות מ.) **"ותתן גם לאשה"** א"ר איבי סחטה ענבים ונתנה לו. (ב"ר י"ט) **נח נוטע גפן**. חלום שר המשקים. ברכת יעקב ליהודה.

תאנה

"קִיץ וחרף" - קיץ הוא זמן לקיטת התאנים. (רש"י ח' כ"ב) **"ויתפרו עלה תאנה"** - אותו אילן שחטאו ואכלו ממנו אדם וחווה תאנה היתה, שבדבר שנתקלקלו בו נתקנו. (ברכות מ. ב"ר ט"ו)

נח הכניס עמו לתיבה זמורות ויחורים של תאנה. (ב"ר ל"ו) **"אברהם בן תשעים ותשע"** - התאנה בתחילה אורים אותה אחת אחת ואח"כ שתיים... כך בתחילה 'אחד היה אברהם, וירש את הארץ' ואח"כ ... (ב"ר מ"ו א') **"מה התאנה זו אין לה פסולת אלא עוקצה, כך אמר לו ה' לאברהם העבר אותו ובטל המום"**. (שם ח')

רימון

היתה בתיבה זיקית, לא ידע נח מה מאכלה, יום אחד חתך רימון, נפלה תולעת ממנו. (סנהדרין קח')

זית

"הרבה ארבה עצבונך" - נוח לו לאדם לגדל לגיון אחד של זיתים, ולא לגדל תינוק אחד בארץ ישראל. (ב"ר כ"א) **"והנה עלה זית טרף בפיה"**. (ח' י"א) **"ויטע כרם"** - נח הכניס עמו לתיבה גרופיות לזיתים. (ב"ר ל"ו) **"מזמרת הארץ"** - מן המשובח, 'זית אגורי' שהוא שמן זית ראשון. (תורה שלמה" מ"ג י"א) **"מאשר שמנה לחמו"** - שיהיו זיתים מרובים בחלקו. (רש"י מ"ט כ')

תמר

"בחצצן תמר" - בעין גדי, שגדלים שם תמרים. (י"ד ז' ב"ר מ"ב) **"ושמה תמר"** - היתה קומתה דומה לתמר. (ימדרש הגדול" ל"ח ו') **"וינגע ה' את פרעה"** - 'צדיק כתמר יפרח', מה התמרה הזו וארז אין בהם לא עיקומים ולא סיקוסים כך הצדיקים... (ב"ר מ"א) ("נר לשולחן שבת")

"ויקח משה את עצמות יוסף" - בא וראה כמה חביבות מצוות על משה רבינו, שכל ישראל נתעסקו בבזיה, והוא נתעסק במצוות, שנאמר "חכם לב יקח מצוות". (ילקוט שמעוני" בשלח)

את המעשה המופלא הבא, סיפר מקורבו של אחד מגדולי האדמו"רים בדור הקודם, שעליו נסוב הסיפור. אותו מקורב שהה בארצות הברית שנים רבות, והכיר היטב את הליכותיה ומצב היהודים בה. הימים הם אחרי מלחמת העולם השנייה:

"באחד הימים קיבלתי מברק מהגבאי של האדמו"ר, בו הודיעני, כי הרבי רוצה לשוחח עימי, ובקשני להגיע בהקדם לביתו. במברק לא נתפרש על מה ולמה, אך כמובן למחרת נזדרזתי ונסעתי לבית הרבי.

כשנכנסתי פנימה, הרבי ישב על כסאו חלוש ותשוש, כשהבחין בי הושיט לי את ידו לשלום, וביקש: "אנא נעל את הדלת". עשיתי כן, ואז אמר: "בארון בצד ימין ישנה מעטפה שהגיעה עבורי מאמריקה. מסתבר שזו מעטפה חשובה מאד, כי הדזור הסכים ליתנה לי, רק אחרי שהראתי לו את הפספורט שלי".

המשין וסיפר אותו מקורב: נטלתי את המעטפה והבחנתי שהיא נשלחה ב"דואר מיוחד", ועל גבה נרשם "עבור רב פלוני בלבד". בתוכה היה צ'ק בסך חמישים אלף דולר על שם חברה גדולה מאד בארצות הברית, והמוטב היה הרבי בלבד!

נדהמת, היה זה סכום עתק, הדחקות בבית הרבי היתה עצומה, ומאד שמחת על המציאה העצומה שנפלה בחלקו. [נציין, כי סכום זה הינו שווה ערך של למעלה משני מיליון דולר כיום].

"נו?" שאל הרבי... סיפרתי לו על העושר שנפל בחלקו. המשין הרבי ושאל: "האם אתה מכיר את בעלי החברה?"

"כן עניתי", האבא שלהם היה מחסידי הרב באירופה, הבנים נסעו לארה"ב, ופתחו בה רשת מצליחה של חנויות".

"ומה עם שבת, האם החנויות פתוחות בשבת?" "כן", השבתי.

הרבי הניד בראשו, ואמר: "אל תספר לאף אחד על שיחתנו זו, קח את הצ'ק ותשלח אותו חזרה לבעליו, איני רוצה בכסף של חילול שבת!"

הגאון רבי משה ליפשיץ שסיפר את המעשה, שאל את השומעים, מה דעתכם? כולם ענו: איזו גדלות לעמוד בניסיון כזה, להחזיר את הכסף.

"טעיתם, אמר "אצלי אין זה כלל פלא שהרבי החזיר את הכסף... אני מתפעל משני דברים, צניעות וסבלנות.

האחד: צניעות, לא עלתה על דעתו לספר לאיש, או להשתבח במעשה הזה, ומלבד אותו מקורב, לא ידע על כך איש, והאמת שגם מידה זו היא דבר קטן לפי גודל מעלתו.

וביותר אני מתפעל ממידת סבלנותו, לא בכל יום הוא קיבל מכתב מאמריקה, ובפרט שהבין שזה מכתב חשוב עד למאד, ועם כל זה התאפק מספר ימים, עד שהגיע אותו מקורב!"

(ספר הזכרון לגאון רבי משה ליפשיץ - היה ת"ח עצום ואיש אשכולות, חסיד וישר)

שלא שינו לבושם!

רבי נחום דוד הרמן קנה לאביו, הצדיק רבי יעקב יוסף הרמן, מתנה לשבת, קפוטה מחוייטת ויקרה מאד. בשבת, רבי יעקב יוסף לבש אותה בפעם הראשונה.

רבי יעקב יוסף נהג לחלק את הטשולנט, ולהגישו בעצמו לאורחים הרבים שהגיעו לביתו. אחד האורחים היה מופרע בנפשו, משהניח רבי יעקב יוסף את צלחת הטשולנט לפניו, לקח האורח את הצלחת, ושפך את תוכנה החם והסמיך על הקפוטה החדשה, בצעקו: "אינני אוהב זאת!"

תדהמה אחזה באורחים, כולם היו המומים. האורח, שנחרד ממה שעולל, קפץ מהכסא, ורץ מהבית. מבלי לקנח אפילו את הטשולנט מעל הקפוטה, פתח רבי יעקב יוסף ברדיפה אחריו...

אינך זקיק לסבלנות!

אם יש בלבך רחמנות,

בתוך דקות רבי יעקב יוסף חזר, כשהוא מחזיק את האורח בידו ומרגיעו: "אתן לך צלחת אחרת של טשולנט, אותה בוודאי שתאהב", אמר ברוחב לב.

כשקינח את הקפוטה עד כמה שהיה מותר, פנה ואמר אליו בנו רבי נחום דוד: "אבא, אתה זקוק לכל כך הרבה סבלנות". ענה לו רבי יעקב יוסף: "אם יש בלבך רחמנות, אינך זקוק לסבלנות".

("הכל לאדון הכל" "ALL FOR THE BOSS")

שלא שינו

מעשה בידידי, אברך יקר, שמו איתי. לפני שנים, חבריו בישיבה ניסו לשכנעו שהשם שלו לא טוב, הרי איתי היה גיתני...

הלך לגאון רבי חיים קניבסקי, סיפר את הדברים. רבינו השיבו: 'זה מהתנ"ך, זה שם מאד יפה', ליטף את ידו וחזר על המשפט שלש פעמים '... זה שם מאד יפה'. ("נר לשולחן שבת" ועין ע"ז מד.)

סיפר ידידי הרה"ג אל"כ: אחי רצה לקרוא לבנו 'אבא', אך הסתפק מה יהיה בעתיד עם ילדיו, איך הם יקראו לו אבא, הרי אין זה כבוד!!! השיבו הגאון רבי חיים קניבסקי: תמצא לו שידוך ממשפחה ירושלמית שמדברים באידיש, הם יקראו לו 'טאטע'.

חלפו שנים, 'אבא' הגיע לגיל הנישואין והשתדך במשפחה דוברת אידיש, היום הוא כבר טאטע... ("נר לשולחן שבת")

סיפר לי ... אודות סביו, ת"ח מופלג, זקן לימים, יליד ארה"ב, עשרות שנים הוא בארץ, ומצטער כי עד היום כאשר הוא רואה שלטי דרכים, הוא קורא את הכיתוב באנגלית... ("נר לשולחן שבת")

חידה: מה זה ר"מ שב"ט תתצ"ו?

עשר מכות הביא הקב"ה על המצרים במצרים, וסימנם 'דצ"ך עד"ש באח"ב'.

ועשר על הים, וסימנם ר"מ שב"ט תתצ"ו, שנאמר: כמה ... ירה ... מרכבות ... - שלישיו בים טובעו - תהרוס קמין, תשלח חרון, צללו כעופרת, וברוח אפך. ("אבות דרבי נתן" נוסחא ב' ל"ו ב')

"יורדוף אחרי בני ישראל" - להודיעך שבחך של ישראל שלא נתערבו עם המצרים, לפיכך היה פרעה שונאם, שאילו היתה אומה אחרת לא היה רודף אחריהם!

(ילקוט שמעוני י"ד ה')

שלא שינו את שמם ולשונם

ישנם אנשים שמכנים עצמם בשמות גויים, והנה, כאשר הוכיחו אותם מדברי המדרש שבזכות זה שישאל לא שינו את שמם זכו לצאת ממצרים, הם משיבים כי די במה שיש להם שם יהודי לקוראם לעלות לתורה.

כתב המהר"ם שיק: זה דבר הבל וטפשות, אסור לנו להדמות לגויים במלבושם, לשונם ושאר מנהגיהם.

אבותינו והדורות שהיו לפנינו בשנות הגלות, גם הקשות ביותר לא התביישו בשמותיהם היהודיים, ואדרבה זה היה להם לגאון ולתפארת - 'איש יהודי היה בשושן'.

ועתה כשהוקל מעלינו כובד הגלות, והיהודים אינם כה מבוזים, רבים משנים את שמם ולשונם כדי להדמות לאומות העולם.

התקיים בנו הכתוב "כי דור תהפוכות המה, בנים לא אמן בס" - שאינם רוצים להקרא בשמות המגדלים אותם. והרי מעולם היו קוראים לילדים על שם האבות, או הצדיקים, ועתה מראים שהם מחשיבים את הגויים יותר מהיהודים, והוא בזיון גדול.

והאמת, שתמוה הוא, איך נקראים בשמות של רשעים, והרי אמרו חז"ל שאסור להקרא בשם רשע!?

ובמצרים מעלתם היתה, שהיו "מצויינים", ואפילו שעבדו בפרך, לא קראו לעצמם בשמות גויים, ולא התביישו בשמות היהודים שלהם. והיא שעמדה לאבותינו ולנו בצאתנו ממצרים...

ועוד בהיותי רב בעיירה יערגין, השר התרעם לפני - כי לא נאה מה שהיהודים קורים עצמם בשמות גויים, ולא לומדים מוסר מכל העמים, הונגרים, סרבים וכו', שמחשיבים את שמותיהם ולשונם, ואינם משנים אותם בשום אופן, כי הם מחזיקים זאת לכבוד ולתפארת. ואיך זה יתכן שהיהודים שהם מקדמוני האומות, מתביישים בשמותיהם היהודיים, ומשנים לשמות האומות, וזה גנאי גדול בשבילם...

ולא היה בפי מענה להשיב לו... אבל דחיתי אותו בדברים, שהגלות גרמה לזה. (שו"ת מהר"ם שיק יו"ד קס"ט)